

דבר העורך

לקראות וקוראי אקולוגיה וסביבה שלום רב,

המדינה יודעת לשמור היטב על גבולותיה ולהגן על עצמה מפני פלישות אויבים, אך איך אנו מגנים על ארצנו מפני פלישות ביולוגיות - מהאוויר, מהים ומהיבשה?

הפלישות הביולוגיות מתבצעות באמצעות ראשי הגשר של מערכות התחבורה והסחר העולמיות. אלה אותן מערכות התומכות בצמיחת התרבות והכלכלה האנושית. המינים הפולשים נעזרים בנתיבים אלה להתפשטות מהירה אל אזורי אקלים ואל מערכות אקולוגיות שהיו זרים להם עד לפני זמן קצר. אמנם תופעה של נדידת מינים התקיימה מקדמת דנא כתהליך אקולוגי-אבולוציוני התורם למגוון הביולוגי, אך פעולות האדם הגורמות לפלישות הביולוגיות יוצרות מציאות שונה ומאיימת: קצב הפלישות הביולוגיות גדול עשרות מונים מהקצב הטבעי של נדידת מינים; הטווחים הגאוגרפיים שהפלישות מתבצעות בהם גדולים מהמרחקים שסביר שאותם מינים היו גומעים בתהליך טבעי; האדם גם משנה את סביבתו (לדוגמה, השקיה בישראל יוצרת מיקרו-אקלים טרופי), ובכך מאפשר התבססות של מינים פולשים מאזורי אקלים שונים.

בני האדם יצרו את הבעיה, ניזוקים ממנה - בכלכלה, בבריאות הציבור ובגידולים החקלאיים - ועתה הם פועלים לצמצומה. פעילות זו מחייבת הבחנה, מן הסוג שבדרך כלל שמור לתורת המוסר, בין 'טבע טוב' - המינים המקומיים, לבין 'טבע רע' - המינים הפולשים.

בשבועות האחרונים, במספר אירועים שונים ברחבי הארץ (למשל בנחל אלכסנדר ובשמורת האירוסים בנתניה), התאסף ציבור גדול ללמוד את ההבדל בין 'טבע טוב' ו'טבע רע'. במהלך פעילויות שמירת טבע חריגות באופיין, התגייס הציבור לעקור צמחים פולשים על שורשיהם. ההבנה כי יש צורך בגיוס עזרה מהציבור הביאה לבניית מערכת, המשלבת את חוכמת ההמונים עם טכנולוגיית הטלפונים החכמים לטובת איתור מוקדם של מוקדי פלישות ביולוגיות, וזאת באמצעות מנגנון לדיווח על מיקום פרטים של מינים פולשים. ריבוי דיווחים מאפשר זיהוי מוקדם של מוקדי פלישות. היישום ניתן להורדה מאתר החברה להגנת הטבע.

בגיליון זה מתפרסמים מספר מאמרים המבטאים פעילות מחקרית יצירתית שנועדה לסייע בהתמודדות עם בעיות שיוצרים מינים פולשים מסוימים בארץ: האחד עוסק בחיזוי אזורי התפוצה של נמלת האש הקטנה (נמלה עוקצת, שמקורה באזורים טרופיים בדרום אמריקה, המאיימת לפגוע בחקלאות) במטרה לסייע במניעת התפשטותה; במאמר השני, יובל שנים לאחר הקמפיין הציבורי המוצלח שלימד לא לקטוף את פרחי הבר, יזמה החברה להגנת הטבע פעילות לעקירת צומח (טיונית החולות, שיח פולש שדוחק מינים מקומיים חובבי חולות) על-ידי בני נוער. הפעילות מלווה במחקר מדעי, שנועד לבחון את הדרך היעילה ביותר לבצע פעילות זו וכן את השפעתה על האוריינות הסביבתית של בני הנוער. מחקר נוסף שתוכלו לקרוא בגיליון זה בוחן את השפעתו של המין הפולש המסוכן ביותר - האדם... המאמר מתמקד בהשפעת הקמתן של חוות בודדים במרכז הנגב על המינים המקומיים החיים בקרבתן.

ולפני שאתם מתחילים לעיין בגיליון, ברצוני להפנות את תשומת לבכם למדור חדש - 'רשמי מסע' שיתפרסם מדי פעם. במדור יוצגו היבטים שונים של סוגיות סביבה בישראל בזווית שונה - אמנותית, הומניסטית ושוברת מסגרות. בחרנו להתחיל בפרסום מאמר חזותי המביא את עבודתו של דאגלס גייטון, אמן אמריקאי, המתאר חדשנות סביבתית בישראל בצורה ויזואלית ייחודית.

קריאה נעימה! שחר בוקמן